

buket vardarelli (sorumlu yazar|corresponding author)
Buket.vardarelli33@hotmail.com orcid: 0000-0002-8566-1689

17. YÜZYIL HOLLANDA RESMİNDE MÜZİK ALETLERİNİN SEMBOLİK ANLAMLARI

araştırma makalesi|research article
başvuru tarihi|received: 28.09.2025 kabul tarihi|accepted: 09.04.2026

ÖZET

Bu çalışma, 17. yüzyıl Hollanda resminde müzik aletlerinin taşıdığı sembolik anlamları incelemektedir. Araştırma, tür ve vanitas resimleri kapsamında müzik aletlerinin cinsiyet rolleri, toplumsal sınıf, ahlaki normlar ve kültürel değerlerle olan ilişkisini ortaya koymayı hedeflemektedir. Çalışmanın kapsamı, söz konusu dönem resimlerinden belirli tematik ölçütlere göre seçilen örneklerle sınırlandırılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş, seçilen eserler ikonografik ve ikonolojik çözümleme yöntemiyle incelenmiştir. Bu doğrultuda müzik aletleri, kompozisyon içindeki figürlerle kurdukları ilişkiler, sahnedeki mekânsal konumları, birlikte betimlendikleri nesneler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, müzik aletlerinin yalnızca estetik unsurlar değil, belirli toplumsal ve kültürel anlamlar taşıyan semboller olarak kullanıldığını göstermektedir. Tür resimlerinde müzik aletlerinin çoğunlukla aşk, uyum ve uyumsuzluk kavramlarıyla ilişkilendirildiği, vanitas resimlerinde ise geçicilik, dünyevi hazlar ve fanilik temalarını çağrıştırdığı tespit edilmiştir. Ayrıca müzik aletlerinin, gündelik yaşamın temsili ve Calvinist düşüncenin şekillendirdiği ahlaki değerleri yansıtan bir temsil aracı olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, müzik aletlerinin sembolik anlamlarının çözümlemesi, 17. yüzyıl Hollanda resminin toplumsal, kültürel ve düşünsel arka planının daha bütüncül biçimde yorumlanmasına olanak sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: 17. Yüzyıl Hollanda Resmi, Müzik Aletleri, Sembol, Tür Resmi, Vanitas

Vardarelli, B. (2026). 17. yüzyıl Hollanda resminde müzik aletlerinin sembolik anlamları. *Bodrum Journal of Art and Design*, 5(2), 298-319. <https://doi.org/10.58850/bodrum.1792457>

SYMBOLIC MEANINGS OF MUSICAL INSTRUMENTS IN 17TH CENTURY DUTCH PAINTING

ABSTRACT

This study examines the symbolic meanings of musical instruments in 17th century Dutch painting. The research aims to reveal the relationships between these symbols and gender roles, social class, moral norms, and cultural values within the context of genre and vanitas paintings. The scope of the study is limited to selected examples chosen according to specific thematic criteria. A qualitative research method has been adopted, and the selected works have been examined through iconographic and iconological analysis. In this context, musical instruments have been evaluated in relation to their interactions with figures in the composition, their spatial positions, and the objects depicted alongside them. The findings indicate that musical instruments are used not only as aesthetic elements but also as symbols carrying specific social and cultural meanings. In genre paintings, musical instruments are associated with love, harmony, and discord, whereas in vanitas paintings they evoke transience, worldly pleasures, and mortality. It is understood that musical instruments function as representational devices reflecting the representation of everyday life and the moral values shaped by Calvinist thought. Consequently, the analysis of the symbolic meanings of musical instruments enables a more comprehensive interpretation of the social, cultural, and conceptual background of 17th century Dutch painting.

Keywords: 17th Century Dutch Painting, Musical Instruments, Symbol, Genre Painting, Vanitas

EXTENDED ABSTRACT

Introduction	In the field of art history, visual symbols have functioned not only as aesthetic elements but also as cultural signifiers that have revealed the underlying moral, ideological, and social dynamics of a given period. This function has become especially prominent in 17th-century Dutch painting, a period marked by the flourishing of visual symbolism during what is often referred to as the Dutch Golden Age. In genre scenes and vanitas compositions, musical instruments have emerged as symbolic tools carrying layered meanings far beyond their physical forms. They have frequently been employed to express abstract concepts such as romantic love, sensual desire, social harmony, moral decay, and the transience of earthly pleasures. These objects, while seemingly commonplace, have served as complex visual metaphors shaped by the theological, social, and philosophical ideas of the time-particularly those influenced by Calvinist thought. Although musically and symbolically rich, their broader artistic implications in relation to gender roles, class hierarchies, and moral norms remain insufficiently examined. This study has aimed to address that gap.
Purpose and scope	The primary aim of this study has been to examine the symbolic functions of musical instruments in 17th-century Dutch painting. The research has focused on identifying the symbolic meanings attributed to different types of musical instruments and analyzing how artists have utilized these objects to reflect or critique norms related to gender roles, moral values, social expectations, and conceptions of virtue. Furthermore, the study aims to make a contribution to the limited body of Turkish-language academic literature on this subject. The research reveals how musical representations are shaped within a Protestant cultural framework, demonstrating that musical instruments serve not only as symbols of spiritual, moral, and social ideals but also as warnings against lust, excess, and moral decline.
Method	A qualitative method employing a descriptive and interpretive approach was adopted in this study. This approach was deemed suitable for an in-depth examination of the symbolic meanings of musical instruments within seventeenth-century Dutch painting. Selected artworks were analyzed using visual and contextual methods, focusing on composition, spatial arrangement, and the depiction of musical instruments in relation to figures and actions. Data were collected through a comprehensive review of secondary sources, including books and scholarly studies relevant to Dutch art and music iconography. The analysis was guided by iconographic and iconological principles, allowing for an interpretation of how musical instruments functioned as symbolic elements and conveyed moral, social, and aesthetic values within the cultural framework of the Dutch Golden Age.
Findings and conclusion	The findings indicate that musical instruments were not depicted merely as decorative elements but were imbued with significant cultural and symbolic meaning. In genre scenes, instruments such as the lute and cittern-frequently shown in the hands of young women-have commonly been associated with seduction or courtship. These associations reflect broader societal anxieties concerning female virtue and the regulation of desire. Conversely, instruments like the bagpipe and flute have often been portrayed in the hands of lower-class male figures, symbolizing vulgar behavior, humor, and male sexuality. In refined interior compositions, instruments such as the virginal and harpsichord have functioned as emblems of harmony, chastity, and high social status. These musical instruments have served to reinforce Calvinist ideals of moderation, piety, and the domestic virtues expected of elite women. The study also identifies a clear distinction in the representation of musical instruments across social classes. Instruments associated with the upper class have typically been depicted as ornate, have been situated in harmonious, affluent settings, and have frequently been represented in didactic contexts such as music lessons. In contrast, folk instruments have been situated within more chaotic, morally ambiguous contexts and have often been depicted in village festivities, taverns, and brothel scenes. While instruments such as the virginal or harp have embodied ideals of feminine delicacy and discipline, others like the bagpipe have evoked masculine coarseness and sexuality. This symbolic duality reflects enduring tensions within Dutch society concerning gender norms, spiritual discipline, and the expression of desire. This study has explored the symbolic meanings of musical instruments in seventeenth-century Dutch genre and vanitas paintings, highlighting how these objects conveyed messages related to morality, gender roles, and social identity. By examining visual motifs such as the lute, violin, and recorder within their historical and cultural contexts, the analysis has revealed the ways in which musical instruments functioned not merely as depictions of everyday life, but as vehicles of complex symbolic communication. These findings contribute to a deeper understanding of the moral and ideological functions embedded in genre and vanitas imagery of the Dutch Golden Age. This study offers new insights into how musical instruments operated as visual signifiers of ethical, social, and gender-related concerns, and encourages further iconographic research into the symbolic language of objects in Dutch painting.

Keywords: 17th Century Dutch Painting, Musical Instruments, Symbol, Genre Painting, Vanitas

GİRİŞ

Sanat tarihinde semboller, yalnızca estetik unsurlar değil, aynı zamanda dönemin sanatsal, kültürel ve toplumsal yapısını yansıtan anlam katmanlarıdır. Ancak bazı semboller bütüncül olarak ele alınmamış ya da yeterince açıklığa kavuşturulmamıştır. Sanat eserlerinde yer alan bu ögeler, içinde bulundukları temaya göre farklı anlamlar kazanmakta ve belirli duyguları, düşünceleri ve kavramları temsil etmektedir. Semboller, ait oldukları dönemin sanat anlayışını, dini inançlarını, ahlaki değerlerini ve toplumsal yapısını anlamada önemli bir işlev görmektedir. Sembollerin çözümlenmesi, ikonografik ve bağlamsal yaklaşımlar aracılığıyla çok yönlü anlamların ortaya konmasına olanak tanımaktadır. 17. yüzyıl Hollanda resmi, özellikle tür (genre) ve vanitas resimleri aracılığıyla sembolik dilin yoğun biçimde kullanıldığı, zengin bir görsel anlatı sunmaktadır. Bu dönemde Calvinist ahlak anlayışı, yükselen burjuva sınıfının değerleri ve gündelik yaşamın temsilleri sanata yansımıştır. Sanat eserlerindeki gündelik nesneler yalnızca sosyal yaşamı değil, aynı zamanda insanın faniliğini, zamanın geçiciliğini ve dünyevi hazların aldatıcılığını da işaret etmektedir. Tresidder'a göre (2005: 333), 17. yüzyıl Hollanda kültüründe müzik, aile yaşamı ve duygusal ilişkilerle yakından ilişkilendirilmiş; bu durum, "lavta çalmayı öğren, virginal de çalmayı öğren, çünkü tellerin kalpleri fethetme gücü vardır" şeklindeki döneme ait bir söylemde de açıkça ifade edilmiştir. Bu bağlamda müzik aletleri, aşk, arzu, uyum, geçicilik ve ölüm gibi temaları alegorik olarak temsil eden başlıca sembolik unsurlar arasında yer almaktadır. Müzik aletleri, özellikle iç mekân sahnelerinde ve vanitas kompozisyonlarında görsel anlatının merkezine yerleşirken, aynı zamanda işitme duyusunu temsil eden alegorilerde de ortaya çıkmaktadır. Müzik aletleri, sosyal statüyü, ahlaki değerleri ve toplumsal cinsiyet rollerini görünür kılan güçlü temsillere dönüşerek sanat eserlerinde hem gerçek hem de sembolik anlam katmanları oluşturmaktadır.

17. yüzyıl Hollanda resminde sembollerin kullanımı üzerine yapılmış çeşitli çalışmalar bulunmakla birlikte, müzik aletlerinin sembolik temsilleri sınırlı düzeyde ele alınmıştır. Örneğin, Ian F. Finlay (1953) ve Dominique Baines (2020) söz konusu dönemde müzik aletlerinin resimsel bağlamdaki varlığını farklı açılardan incelemiş, ancak bu ögelerin sembolik anlamlarına ilişkin kapsamlı bir çözümleme sunamamıştır. Benzer biçimde, Jan J. W. Burgers (2013) Hollanda Altın Çağ'ında lavtanın müzik kültürü içerisindeki yerini ayrıntılı biçimde ele almış, Alberto Ausoni (2009) ise müzik ile görsel sanatlar arasındaki ilişkiyi genel bir çerçevede değerlendirmiştir. Bununla birlikte, söz konusu çalışmaların büyük ölçüde müzik aletlerinin tarihsel, biçimsel ya da kültürel bağlamına odaklandığı; bu ögelerin toplumsal cinsiyet, ahlaki normlar ve sembolik anlam katmanlarıyla ilişkisini derinlemesine incelemeyeği görülmektedir. Bu durum, müzik aletlerinin 17. yüzyıl Hollanda resmindeki sembolik işlevlerinin bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Özellikle Türkçe literatürde bu konuya odaklanan çalışmaların sınırlı oluşu, alandaki boşluğu daha belirgin hâle getirmektedir. Mevcut literatürde gözlemlenen bu eksiklikten hareketle, bu çalışma müzik aletlerini yalnızca ikonografik düzeyde değil, aynı zamanda ikonolojik ve bağlamsal bir çözümleme çerçevesinde ele almayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda araştırma, 17. yüzyıl Hollanda resminde müzik aletlerinin hangi temaları sembolize ettiği ve bu temsillerin cinsiyet rolleri, toplumsal yapı ve ahlaki normlarla nasıl ilişkilendirildiği sorularına odaklanmaktadır.

YÖNTEM

Çalışma, 17. yüzyıl Hollanda resminde müzik aletlerinin sembolik işlevlerini ve çok yönlü anlamlarını incelemeye yönelik nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın odağını, müzik aletlerinin toplumsal cinsiyet, sınıfsal ayrımlar, ahlaki normlar ve kültürel kimlik bağlamlarındaki sembolik işlevleri oluşturmaktadır. Bu amaçla, tarihsel ve kültürel bağlam içinde "nasıl" ve "neden" sorularına yanıt arayan betimsel ve yorumlayıcı bir yaklaşım tercih edilmiştir. Veri toplama aşamasında, 17. yüzyıl Hollanda resimlerinden müzik aletlerinin temsil edildiği eserler amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiş, görsel ve metinsel içerikler sistematik olarak toplanmıştır. Veri kaynakları, 17. yüzyıl Hollanda resimleri ve bu eserlerde temsil edilen müzik aletlerinden oluşmaktadır. Bu süreçte kapsamlı

bir literatür incelemesi gerçekleştirilmiş, sanat tarihi ve kültürel bağlama ilişkin kitaplar, makaleler, tezler ve müze katalogları detaylı şekilde değerlendirilmiştir.

Analiz süreci, müzik aletlerinin sembolik anlamlarını ortaya koyacak temaların ve çerçevelerin belirlenmesiyle başlamıştır. Analiz sürecinde kullanılan değerlendirme ölçütleri ve analiz kriterleri Tablo 1’de sunulmuştur. Çözümlemelerde betimleyici ve yorumlayıcı yöntemler kullanılmış, müzik aletlerinin biçimsel özellikleri, konumları ve bu öğelerle ilişkilendirilen figürlerin toplumsal rolleri ortaya konmuştur. Veri çözümlemesinde tematik içerik analizi uygulanarak, görsel ve metinsel veriler incelenmiş, ortaya çıkan temalar bağlamında betimleyici ve yorumlayıcı değerlendirmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda, müzik aletlerinin temsil ettiği ana temalar (aşk, geçicilik, toplumsal statü, cinsiyet, ahlak) ekseninde görsel ve metinsel veriler sınıflandırılmıştır. Bu sayede farklı sanatçıların eserlerinde müzik aletlerinin kullanım biçimleri ve anlam farklılıkları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırma, sanat tarihi, kültürel tarih ve görsel kültür disiplinlerini içeren disiplinler arası bir yöntemsel yaklaşımla gerçekleştirilmiş, müzik aletlerinin sembolik işlevleri tarihsel ve toplumsal çerçevede bütüncül biçimde incelenmiş, elde edilen veriler bu bağlamlar ışığında tartışılmıştır.

Tablo 1. Müzik aletlerinin sembolik analizine yönelik değerlendirme kriterleri

Sembolik Anlam Boyutu	Yorumlama
Kompozisyon içindeki konum	Müzik aletinin sahne içindeki yerleşimi ve mekânsal konumu
Figür ile ilişki	Müzik aletinin kim tarafından ve nasıl kullanıldığı
Eşlik eden nesneler	Müzik aleti ile birlikte betimlenen diğer objelerin anlam katkısı
Çalgı türü	Lavta ve virginal gibi müzik aletlerinin türüne göre anlam farklılıkları
Tematik bağlam	Aşk, geçicilik, ahlak, toplumsal statü gibi temalarla ilişkisi farklılıkları
Toplumsal ve kültürel bağlam	Dönemin cinsiyet rolleri, sınıfsal yapı ve ahlaki değerleriyle ilişkisi farklılıkları

BULGULAR

Bu çalışmada, 17. yüzyıl Hollanda resimlerinde müzik aletlerinin sembolik anlamları incelenmiştir. İncelenen eserlerde müzik aletlerinin farklı bağlamlarda yer aldığı ve bu bağlamlara göre belirli tematik özelliklerin ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Telli ve klavyeli çalgılar, çoğunlukla çift sahnelerinde veya romantik ilişkilerin anlatıldığı kompozisyonlarda yer almakta ve bu durum aşk, arzu ve uyum temalarıyla ilişkilendirilmektedir. Vanitas türündeki resimlerde ise müzik aletleri, zamanın geçiciliği, dünyevi zevklerin anlamsızlığı ve ölümün kaçınılmazlığı gibi temaları çağrıştırmaktadır. Bu eserlerde müzik aletleri, kum saati, solmuş çiçek ve kafatası gibi diğer geçicilik simgeleriyle birlikte kompozisyonda yer almaktadır. Müzik aletlerinin sosyal statüyü simgelediği de tespit edilmiştir. Yüksek statülü sahnelerde virginal gibi değerli enstrümanlar zengin iç mekânlarda bulunurken, eğlence ortamlarında davul ve flüt gibi müzik aletleri bazen ahlaki uyarı amacıyla tasvir edilmiştir. Cinsiyet teması bağlamında ise kadın figürlerin genellikle iç mekânlarda kullanılan virginal ve klavsen gibi çalgılarla, erkek figürlerin ise flüt ve davul gibi daha kamusal alanlara ilişkin müzik aletleriyle temsil edildiği gözlemlenmiştir. Bu ayrım, dönemin toplumsal cinsiyet rollerinin görsel karşılığı olarak değerlendirilmektedir. Bazı eserlerde müzik icrası, eğlence ve keyif anlarıyla birlikte ahlaki uyarı niteliği taşımaktadır. Özellikle gündelik yaşam sahnelerinde müzik aletleri, ahlaksızlığın ve ölçsüzüğün simgesi olarak betimlenmiştir. Farklı ressamaların eserleri karşılaştırıldığında, Jan Steen’in (1626-1679) resimlerinde müzik aletleri, ahlaki uyarıların sembolü olarak öne çıkmaktadır. Edwaert Collier’in (1640-1706) vanitas natürmortlarında ise müzik aletleri, faniliği ve dünyevi hazların geçiciliğini simgeleyen unsurlar olarak alegorik bir işlev kazanmıştır. Jan Miense Molenaer’in (1610-1668) hem aile sahnelerinde hem de eğlence temalı kompozisyonlarında müzik aletleri, toplumsal sınıflar, cinsiyet rolleri ve ahlaki mesajların aktarımı bağlamında kullanılmıştır. Bu doğrultuda müzik aletleri, dönemin sosyal, kültürel ve ideolojik yapısını yansıtan çok katmanlı semboller olarak resimlerde yer almaktadır.

Tür ve Vanitas Resimlerinde Müzik Aletlerinin Temsili

17. yüzyılda Hollanda'da önemli kültürel, sanatsal ve ekonomik gelişmeler yaşanmıştır. Seksen Yıl Savaşları'nın (1568-1648) ardından bağımsızlığını kazanan Kuzey Hollanda, Katolikliğin etkisinden uzaklaşmış ve Protestan değerler doğrultusunda şekillenen yeni bir sanatsal anlayışı geliştirmiştir. Calvinist ikonoklazmın etkisiyle dini imgelerin önemi azalırken, seküler ve gündelik yaşam sahneleri ön plana çıkmıştır (Neuman, 2013: 183-184; Gombrich, 1997: 413; Çeler, 2012: 75). Bu bağlamda sanat, sembolik dil aracılığıyla toplumsal değerleri ve ahlaki mesajları aktaran bir ifade biçimine dönüşmüştür. Dini kurumların rolünün azalmasıyla birlikte burjuva sınıfı sanatın başlıca destekçisi hâline gelmiş ve bu durum eserlerde konu ve anlam çeşitliliğini artırmıştır (Çeler, 2012: 76). Bu dönemde portre, manzara, natürmort gibi türlerin yanı sıra özellikle gündelik yaşam sahnelerini konu alan tür resmi (genre) öne çıkmıştır (Neuman, 2013: 209; Çeler, 2012: 76). Müzik aletleri ise özellikle tür ve vanitas natürmortlar içerisinde sembolik anlamlar taşıyan başlıca görsel öğelerden biri olmuştur.

Tür resimleri sadece günlük yaşamı betimlemekle kalmaz, aynı zamanda sembolik anlatılar aracılığıyla dönemin kültürel yapısını, ahlaki değerlerini ve sosyal eleştirilerini de yansıtmaktadır. Gerçekçi tasvirlerin sembolik anlamlarla iç içe geçtiği bu eserlerde, müzik aletleri ahlaki, sosyal ve kültürel mesajları iletme için önemli araçlar olarak kullanılmıştır. 17. yüzyıl Hollanda Altın Çağı ressamı arasında Johannes Vermeer (1632-1675), Gerard ter Borch (1617-1681) ve Pieter de Hooch (1629-1684) ev içi sahnelere odaklanırken, Jan Steen ve Adriaen van Ostade (1610-1685) köylü yaşamını mizahi ve ahlaki bir üslupla betimlemiştir (Turani, 2007: 481-483). Bu sanatçılar, yer yer ima edici bir üslupla, ahlaki mesajların sembolik araçları olarak müzik aletlerini kullanmışlardır (Kahr, 1993: XIII). Dirck van Baburen (1595-1624), Jan Miense Molenaer ve Gabriel Metsu (1629-1667) gibi ressamlar da müzik aletlerini ahlaki, sosyal ve kültürel anlamları iletmenin bir aracı hâline getirmişlerdir. Özellikle Vermeer'in yaklaşık 36 eserinde lavta, klavsen, viola da gamba, virginal, gitar ve trompet gibi müzik aletlerine yer vermesi, müziğin 17. yüzyıl Hollanda resminde ne denli merkezî bir unsur olduğunu göstermektedir (Dorot, 2019: 74). Tür resimlerinde müzik aletleri, dönemin sosyal ve kültürel yaşamına gönderme yapan, uyumu, dünyevi zevkleri ve ahlaki değerleri simgeleyen metaforik öğelerdir. 17. yüzyıl Hollanda tür resimleri, günlük yaşamın yanı sıra, dönemin kültürel, siyasal ve dini yapısına dair simgesel anlatımlar barındırmaktadır. Calvinist kültürün etkisiyle şekillenen bu eserlerde müzik aletleri çoğunlukla ahlaki bir uyarı işlevi taşımaktadır (Freedberg & De Vries, 1991: 139). Bu dönemde popüler hâle gelen amblem kitapları, şiirsel ifadeler ve özlü sözlerle desteklenen metaforik imgeler aracılığıyla aşk, uyum ve geçicilik gibi temaları ele almıştır. Bu anlatım üslubu, sanatçılara müzik aletlerini sembol olarak kullanarak ahlaki, didaktik ve yer yer mizahi mesajlar iletme olanağı sağlamıştır. Müzik aletlerinin bu anlatılarda sıkça yer almasının nedeni, farklı sembolik çağrışımlara açık nesneler olmalarıdır. Örneğin, lavta evlilik temalı sahnelerde uyumu simgelerken, kimi sahnelerde ise geçici zevkler ve dünyevi arzulara atıfta bulunmaktadır (Burgers, 2013: 183-196). Tür resimlerindeki müzik aletlerinin sembolik kullanımı, aynı dönemde gelişen vanitas natürmortlarında da farklı bir anlam katmanıyla ortaya çıkmaktadır.

1620'li yıllardan itibaren Hollanda'da yaygınlık kazanan vanitas natürmortlar, geçicilik, ölüm ve dünyevi hazlar gibi temalar aracılığıyla Calvinist ahlak anlayışını simgesel biçimde yansıtan kompozisyonlar hâline gelmiştir. David Bailly (1584-1657), Pieter Claesz (1597-1661) ve Edwaert Collier gibi sanatçılar, müzik aletlerini vanitas temasının en belirgin sembollerinden biri olarak öne çıkarmıştır. Vanitas resimlerinde, tüm duyulara hitap eden hazların içerdiği ahlaki tehlikelere örtük biçimde dikkat çekilmiştir (Kahr, 1993: 196-199). Vaiz Kitabı'nda müziğin dünyevi bir haz olarak tanımlanması, sanatçıların bu tür sahnelerde müzik aletlerini kullanarak geçicilik ve ahlaki uyarı temasını pekiştirmesinde etkili olmuştur (Buijsen & Grijp, 1994: 241). Yalnızca icra edildiği anda var olup ardından sessizliğe karışan müzik, geçici doğasıyla insan ömrünü simgeleyen bir metafora dönüşmüştür (Fischer, 1975: 5; Baines, 2020: 29). Örneğin, klavyeli çalgılarda sıkça yer alan "Sic transit gloria mundi" (Dünyanın ihtişamı böyle

geçer) ifadesi (Görsel 6), müziğin geçiciliğini yaşamın faniliğiyle ilişkilendirerek bu anlamı güçlendirmektedir. Bu motto, kimi zaman "Soli Deo gloria" (Yalnızca Tanrı'nın yüceliği) sözüyle birleşerek dünyevi müziğin ancak faniliğinin bilincinde olunduğunda ve Tanrı'ya adandığında meşru kabul edilebileceğini ima etmiştir (Buijsen & Grijp, 1994: 61). Vanitas resimlerinde sıkça yer alan kafatasları, yanan mumlar, solmuş çiçekler, devrilen kum saatleri ve müzik aletleri gibi öğeler hayatın geçiciliğini ve ölümün kaçınılmazlığı vurgulayan "memento mori" (ölümü hatırla) temasını simgelemektedir (Ausoni, 2009: 56; Burgers, 2013: 201). Bu tür yazıtlar ve objeler, müzik aletleriyle birlikte kullanıldığında geçicilik ve dünyevi zevklere yönelik güçlü bir uyarı işlevi görmüştür (Roberts, 1998: 634). Collier'in "omnia vanitas" (her şey boştur) yazıtını taşıyan tablo (Görsel 1), müzik aletlerinin ön planda olduğu tipik bir vanitas örneğidir (Ausoni, 2009: 56; Burgers, 2013: 201). Bu nedenle müzik aletleri, geçicilik temasının simgesel bir ifadesi olarak vanitas ikonografisinin merkezî unsurlarından biri olarak yer almıştır. Bu bağlamda, 17. yüzyıl Hollanda'sında müzik aletlerinin toplumsal, kültürel ve gündelik yaşamdaki sembolik işlevini incelemek önemlidir.

Görsel 1. Edwaert Collier, *Still Life with a Volume of Wither's "Emblemes"*, 1696, Tuval üzerine yağlıboya, 83,8x107,9cm, Tate Galerisi, Londra

Müzik Aletlerinin Sembolik Temsilleri: Ahlak, Cinsiyet, Toplumsal Sınıf

17. yüzyılda Hollanda'da meydana gelen sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel değişimler, müziğin sadece bir ifade biçimi olmanın ötesine geçerek toplumsal kimliğin, ahlaki değerlerin ve sınıfsal farklılıkların sembolik olarak yeniden tanımlanmasına zemin hazırlamıştır. Reformasyon sonrası kilisenin müzik üzerindeki etkisi azalmış, bu işlev giderek burjuva sınıfı tarafından üstlenilmiştir. Müzik, dini mekânlardan özel yaşam alanlarına taşınarak daha bireysel, estetik ve dünyevi bir içerik kazanmıştır (Buijsen & Grijp, 1994: 17). Jan W. J. Burgers (2013: 42), bu dönemi bir "Müzik Çağı" olarak tanımlayarak, müziğin toplumsal işlevini ve Calvinist düşünce yapısındaki ahlaki değerlerin aktarımındaki rolünü vurgulamıştır. Calvinist yaşam anlayışının zamanla hümanist düşünceyle birleşmesi, özellikle geçicilik, yok oluş ve fanilik gibi dünyevi kavramların müzik aracılığıyla sembolleştirilmesine yol açmıştır. Bu bağlamda müzik, zamanı temsil eden ve onun özünü yansıtan bir unsur olarak değerlendirilmiş; aynı zamanda faniliği anımsatma ve ahlaki öğütler verme işlevi üstlenmiştir (Fischer, 1945: 5). Toplumsal cinsiyet rolleri de müzik eğitiminin şekillenmesinde belirleyici olmuştur. Erkek çocuklar genellikle lavta ve viola da gamba gibi müzik aletlerini çalmaya yönlendirilirken, kız çocuklarına öncelikle virginal dersleri verilmiştir. Bu ayrım, müzik eğitiminin toplumsal cinsiyet normlarına göre yapılandığını göstermektedir (Sternbach, 2024: 71-73). Hollanda'da gelişen sanat ve müzik, burjuva kültürünün estetik, ahlaki ve toplumsal beklentilerinin bir yansıması olarak şekillenmiş ve eserlerde farklı amaçlara hizmet ederek kendini göstermiştir (Buijsen & Grijp, 1994: 17). Böylece müzik aletleri, sınıfsal ayrışmanın ve ekonomik gücün ayırt edici işaretlerinden biri olmuştur. Değerli malzemelerden üretilen müzik aletlerine sahip olmak ve müzik icra etmek, lüks yaşam tarzının göstergesi sayılmıştır. Müzik, zamanla sınıfsal eşitsizliklerin görsel ve işitsel düzeyde somutlaştırıldığı bir temsil aracına dönüşmüştür. Müzik aletlerinin farklı sosyal sınıflara özgü "sesler" taşıdığı inancı, bu ayrışmayı daha da derinleştirmiştir. Üst

sınıfların kullandığı müzik aletleri zarafet ve düzeni çağrıştırırken, alt sınıfların müziği gürültü, düzensizlik ve ahlaki bozulma gibi unsurlarla ilişkilendirilmiştir. Bu karşıtlık, seslerin ve müzik aletlerinin toplumsal normlar doğrultusunda anlam kazandığını göstermektedir (Leppert, 2009: 242-244). Müzik teması, özellikle aile içi sahneler, müzik dersleri, müzik yapan çiftler, köy eğlenceleri, sokak müzisyenleri, ahlaki alegoriler ve vanitas kompozisyonları etrafında şekillenmiştir. Bu sahnelerdeki müzik aletleri, kullanımına bağlı olarak hem aşk, uyum ve birlik gibi olumlu temaları hem de şehvet, geçicilik ve ahlaki uyarı gibi olumsuz anlamları simgelemiştir. Bu sembolik çeşitlilik, müziğin bir yandan ruhu yücelten ilahi bir sanat, diğer yandan dünyevi arzuları kıskırtan bir tehdit olarak algılanmasına yol açan tarihsel çelişkileri yansıtmaktadır (Buijsen & Grijp, 1994: 31-38).

17. yüzyıl Hollanda kültüründe müzik, aile yaşamındaki uyumu ve ahlaki düzeni temsil eden önemli bir unsur olarak görülmüştür. Özenle dekore edilmiş iç mekânlarda yer alan aile tasvirlerinde müzik aletleri, statü göstergesi ve uyumun sembolü olarak kullanılmıştır (Sutton, 1984: 80; Sternbach, 2024: 71). Ayrıca, aile fertlerinin birlikte müzik yaptığı sahneler, dini ve ahlaki değerlere bağlılığın görsel bir ifadesi olarak yorumlanmıştır (Fischer, 1945: 83; Roberts, 1998: 634). Evlilik ikonografisinde ise müzik aletlerinin akort edilmesi ve birlikte müzik icra edilmesi, kadın ve erkek arasındaki uyumu temsil eden geleneksel bir metafor olarak işlev görmüştür. Bu tür temsillerde müzik, aşktan ziyade haz, eğlence ve cinsellik gibi dünyevi arzularla ilişkilendirilmiştir (Buijsen & Grijp, 1994: 41). Bununla birlikte, kadın müzisyen figürleri, cinsiyet rollerine yönelik görsel eleştirilerin bir aracı hâline gelmiştir. Erotik çağrışımlar taşıyan müzik temsilleri, özellikle genelev ve benzeri mekân sahnelerinde yozlaşma, kibir ve günah hâlinin görsel bir ifadesi olarak kullanılmıştır. Kadın bedenine yönelik arzusunun müzikle birleştiği bu sahnelerde müzik aletleri, cinselliğin aracı ve ahlaki çöküşün metaforu olarak işlev görmüştür. 17. yüzyıl Hollanda Calvinist toplum yapısında müzik aletleri, özellikle şehvetle ilişkilendirilmiştir (Roberts, 1998: 635). Özellikle han gibi kamusal mekânlarda müzik yapan kadınlar, baştan çıkarıcılıkla ilişkilendirilmiş ve ahlaki uyarı içeren imgelerle sunulmuştur. Lavta gibi müzik aletleri, kadın temsillerinde erotik baştan çıkarma ile özdeşleştirilmiş ve kadınsı cinselliğin simgesi hâline gelmiştir (Sternbach, 2024: 64-65). Bu tür imgeler, Dirck van Baburen'in Boston Güzel Sanatlar Müzesi'nde sergilenen *Pezevenk* (1622) adlı eseriyle, çok sayıda *Düet*, *Neşeli Topluluk* ve genelev sahnelerinde örneklendirilebilir (Roberts, 1998: 635). Buna karşılık, Vermeer'in Londra'daki National Gallery'de sergilenen *Virginal'da Oturan Genç Bir Kadın* (1670-72) adlı eseri, müziği üst sınıf kadınlar için statü, zarafet ve erdemin bir simgesi olarak yansıtmaktadır (Sternbach, 2024: 65). Aşkın idealleştirildiği kompozisyonlarda ise müzik aletleri, olumlu duyguların simgesine dönüşmüştür (Buijsen & Grijp, 1994: 113). Dönemin alıcı kitlesine hitap eden bu tür resimler, aşk temasına duyulan toplumsal ilgiyi ve kültürel beklentileri yansıtmaktadır (Franits, 1993: 52-53). Farklı sınıflardan kadın müzisyenlerin temsilleri, dönemin ahlaki değerlerini ve toplumsal sınıf ayrımlarını yansıtmaktadır.

Müzik aletlerinin sahip olduğu çok yönlü sembolik anlamlar, bu aletlerin cinsiyet ve toplumsal temsiller çerçevesinde de ele alınmasını gerektirmektedir. 17. yüzyıl Hollanda resminde lavta, keman, gitar, cittern, viola da gamba, viyolonsel, virginal ve flüt gibi müzik aletleri sıklıkla resmedilmiştir. Özellikle yaylı, telli ve klavyeli çalgılar ön planda yer alırken, üflemeli ve vurmali çalgılar daha az tasvir edilmiştir. Erkek figürler çoğunlukla yaylı ve üflemeli çalgılarla, kadın figürler ise klavyeli ya da telli çalgılarla resmedilmiştir (Burgers, 2013: 46, 202-203). Nefesli çalgılar, özellikle flüt, kaval, recorder (blok flüt) ve gayda gibi müzik aletleri, fallik çağrışımları nedeniyle erkeklik, cinsellik ve sefahatle ilişkilendirilmiştir (Roberts, 1998: 635). Lavta gibi bazı telli çalgılar ise dişilik ve cinsellik sembollerine dönüşmüştür (Cirlot, 2001: 353).

Dönemin resimlerinde müzik aletleri öncelikle sosyal statü sembolü olarak işlev görmüştür. Bu bağlamda, varlıklı ve eğitimli kent sakinleri ile kırsal ve düşük gelirli sınıflarla ilişkilendirilen müzik aletleri, toplumdaki sınıf ayrımlarını açıkça ortaya koymaktadır (Merle Du Bourg, 2017: 44). Klavyeli ve telli çalgılar, üst sınıfla ilişkilendirilirken, nefesli ve vurmali çalgılar çoğunlukla alt sınıflarla

ilişkilendirilmiştir (Buijsen & Grijp, 1994: 46). Örneğin, müzik dersleri ve konser sahneleri, genellikle klavyeli bir çalgının başında konumlandırılmış kadın figürleriyle zengin bir iç mekânda tasvir edilmiştir (Merle Du Bourg, 2017: 44). Virginal, klavsen, klavikord ve spinet gibi klavyeli çalgılar, ayrıca lavta, viola da gamba, gitar, cittern ve portatif org, zenginlik ve seçkinliği simgeleyen müzik aletleri arasında yer almaktadır. Buna karşılık, flüt, recorder, gayda, hurdy-gurdy, davul ve rommelpot gibi çalgılar çoğunlukla alt sınıf veya kırsal figürlerle ilişkilendirilmiştir (Joubert, 1982: 38-39; Buijsen & Grijp, 1994: 35, 119). Çalgıların fiziksel formu ve tını özellikleri de sembolik anlamlarını belirlemiştir. Örneğin, virginal, seçkin ve erdemli kadınları, trompet ise kahramanlığı ve erkekliği temsil etmiştir (Ausoni, 2009: 35; Joubert, 1982: 10). Bazı müzik aletleri, toplumsal rolleri yansıtan görsel kodlara dönüşmüştür: çobanlar flüt ya da recorder ile, melekler arp ile, soytarılar ise gayda ile tasvir edilmiştir (Joubert, 1982: 9). Böylece müzik aletleri, dönemin sosyal yapısını yansıtan güçlü ikonografik öğelere dönüşmüştür. Metal çalgılar genellikle soylular ve savaşçılarla ilişkilendirilirken, ahşap çalgılar ise sıradan halk ve çoban figürleriyle özdeşleştirilmiştir (Cirlot, 2001: 353). Örneğin, trompet gibi metal üflemeli çalgılar askeri törenlerde yer alırken, gayda ve lir gibi ahşap gövdeli çalgılar daha kırsal ve alt sınıfa özgü olarak tasvir edilmiştir. Bu temsiller bağlamında, zarif ev kadını, pastoral çoban ya da dilenci gibi arketipler üzerinden müzik aletleri yalnızca sınıfsal değil, kültürel kimlikleri yansıtan araçlara dönüşmüştür.

17. YÜZYIL HOLLANDA RESİMLERİNDE MÜZİK ALETLERİ VE SEMBOLİK ANLAMLARI

17. yüzyıl Hollanda resmi, genellikle farklı temalarla ilişkilendirilen çeşitli müzik aletlerini tasvir etmektedir. Bu aletler çalınış biçimlerine göre sınıflandırılabilir. Bu bağlamda, Finlay'ın 17. Yüzyıl Hollanda Resimlerinde Müzik Aletleri (Musical Instruments in 17th Century Dutch Paintings, 1953: 53-54) adlı eserinden esinlenilerek, 17. yüzyıl Hollanda resminde müzik aletlerinin sembolik önemini inceleyen bir sınıflandırma sunulmaktadır (Tablo 2). Bu sınıflandırma, yaygın olarak kullanılan müzik aletlerini belirlemekte, sembolik anlamlarını ele almakta ve cinsiyet rolleri ve statüleriyle ilişkilerini tartışmaktadır.

Tablo 1. Müzik aletlerinin sınıflandırılması

Çalgı Tipi	Örnekler
Telli çalgılar	Lavta, Gitar, Cittern ve Arp
Yaylı çalgılar	Keman, Viola da Gamba ve Viyolonsel
Nefesli çalgılar	Flüt, Recorder, Trompet ve Gayda
Klavyeli çalgılar	Org, Klavsen, Virginal, Klavikord ve Hurdy-gurdy
Vurmalı çalgılar	Davul ve Rommelpot

Lavta: "Müzik aletlerinin kraliçesi" olarak anılan lavta, çok katmanlı sembolik anlamı ve klasik çağrışımları nedeniyle 17. yüzyıl Hollanda resminde en sık tasvir edilen müzik aletlerinden biri hâline gelmiştir. Lavtanın taşıdığı sembolik anlamlar, dönemin sanat eserlerinin kompozisyonuna ve bağlamına göre farklılık göstermektedir. Şifa aracı olarak görülmesinin yanı sıra, uyum ve dengeyi temsil eden bir müzik aleti olarak da kabul edilmiştir. Bu nedenle lavta, özellikle evlilik ve aile yaşamındaki uyumun temsil aracı olarak öne çıkmıştır. Bu olumlu çağrışımların yanında, lavta aynı zamanda dünyevi hazlara, geçiciliğe ve insan kibrine dair uyarılar içeren metaforlarla da ilişkilendirilmiştir. Kadın-erkek ilişkilerine ilişkin temsillerde lavta hem saf aşkın simgesi hem de şehvet, yasak aşk ve zina gibi olumsuz çağrışımların göstergesi olarak kullanılmıştır. Lavtanın sahip olduğu çok yönlü sembolik anlamlar, onu idealize edilen ilişkilerden toplumsal sapmalara kadar uzanan birçok olgunun simgesel aracı hâline getirmiştir. Bazı temsillerde lavta, genelev sahnelerinde çalınırken ya da duvarda sergilenen bir nesne olarak betimlenmiştir. Bu tür sahnelerde lavta, cinselliğin örtük bir metaforu hâline gelmiştir (Burgers, 2013: 12, 198, 201, 221). Özellikle Hollandaca "luit" kelimesinin argo anlamı, lavtanın kadın cinselliğiyle ilişkilendirilmesine zemin hazırlamış, böylece çalgı erotik çağrışımlı bir sembole dönüşmüştür (Joubert, 1982: 34). Lavta, Calvinist ahlak anlayışıyla çelişen dünyevi temsillerin

de güçlü bir araçtır. Sanatsal temsillerde lavtanın kopmuş bir telle resmedilmesi ise uyumsuzluğu simgeleyen alegorik bir anlama sahiptir (Hall, 1974: 197). Ayrıca, lavta hem kadın hem de erkek figürlerle ilişkilendirilmiştir. Özellikle öğretmen ve öğrenci ders sahnelerinde cinsiyet rolleri ve örtük arzulara dair görsel anlamlar taşımaktadır (Finlay, 1953: 55).

Cittern: Hollanda'nın Altın Çağı'nda hem alt sınıflar hem de burjuvazi tarafından kullanılan bir müzik aleti olmakla birlikte resimlerde toplumsal statü ve cinsiyet rolleri üzerine sembolik göndermeler taşımaktadır (Ausoni, 2009: 264). Özellikle erkek figürlerle ilişkilendirilse de kadınların cittern çaldığı sahneler de farklı anlam katmanları sunmaktadır (Finlay, 1953: 53-54). Vermeer'in *Aşk Mektubu* (*The Love Letter*) tablosunda cittern, varlıklı bir kadının elinde yüksek statünün ve seçkin yaşam tarzının simgesi olarak yer almaktadır (Görsel 2). Buna karşılık bazı köylü sahnelerinde ise aynı müzik aleti alt sınıfa ait gündelik yaşamı temsil etmektedir (Burgers, 2013: 19). Bununla birlikte, cittern çalan kadın figürleri kimi eserlerde şehvet ve cinsel çağrışımların sembolü hâline gelmiştir. Bu çok yönlü temsiller, çalgının dönemin ahlaki göndermeleri ve toplumsal cinsiyet algılarıyla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Görsel 2. Johannes Vermeer, *The Love Letter*, 1669-1670, Tuval üzerine yağlıboya, 44x38,5cm, Rijksmuseum, Amsterdam

Gitar: 17. ve 18. yüzyıllarda özellikle üst sınıflar arasında büyük ilgi gören bu çalgı, dönemin sanatında toplumsal statü göstergesi olarak üst sınıf temsillerinde yer almıştır (Burgers, 2013: 20-21). Vermeer'in Londra'daki Kenwood House'da yer alan *Gitar Çalan Kadın* (1670-72) adlı tablosunda, genç bir kadının gitar çalarken betimlenmesi, zengin ve yetenekli bir kadın imgesini desteklemekte ve gitarın statü göstergesi olarak kullanımına işaret etmektedir (Miles, 2011: 35-36). Bununla birlikte, 17. yüzyıl Hollanda resminde özellikle çift figürlerinin yer aldığı sahnelerde gitar, duyuşal hazlar ve dünyevi zevklerin simgesel bir aracı olarak da kullanılmıştır (Buijsen & Grijp, 1994: 294).

Arp: Avrupa resminde, göksel müzik, saflık ve ruhaniyet gibi kavramlarla özdeşleşmiş, özellikle melekler ve dini figürlerle birlikte tasvir edilmiştir. Kutsal metinlerde Kral Davut'un arp çaldığına dair yaygın inanış, bu müzik aletinin onunla özdeşleşmesine ve dini ikonografi içerisinde merkezi bir rol üstlenmesine zemin hazırlamıştır. Sanat tarihinde arp çalan Davut tasvirleri, ilahi müziğin sembolü olarak sıklıkla kullanılmıştır (Forty, 2003: 151; Tresidder, 2005: 223). Davut'un arp çalarken tasvir edilmesi, onun dini kimliğini ve ruhani rolünü vurgulamaktadır (Joubert, 1982: 9). Rembrandt ve Honthorst gibi sanatçılar, arp çalan Davut temasını işlemiş ve arpı, ruhun iletişimi, ilahi ilham ve Tanrı'ya adanmışlığın sembolü olarak kullanmışlardır.

Keman: 17. yüzyıl Hollanda resminde çeşitli kültürel ve simgesel anlamlar barındıran bir müzik aleti olarak dikkat çekmektedir. Keman, lavta gibi farklı toplumsal kesimlerdeki temsilleriyle sınıfsal anlam katmanları taşıyan bir müzik aletidir. Köy şenlikleri, hanlar, aile toplantıları ve dans salonlarındaki sahnelerde yer alması, bu müzik aletinin sınıflar arasındaki geçişkenliğini göstermektedir (Finlay, 1953: 56). Özellikle halk müziğiyle ilişkilendirilen keman (fiddle), zamanla düşük statülü eğlencelerin sembolü hâline gelmiştir (Westermann, 1997: 227). Keman, yalnızca gündelik yaşam sahneleriyle sınırlı kalmayıp alegorik ve ahlaki anlamlar yüklenen bir sembol olarak da kullanılmıştır. Vanitas kompozisyonlarında sıkça yer alan keman, sadece dekoratif bir unsur değil, aynı zamanda yaşamın geçiciliğini ve dünyevi zevklerin anlamsızlığını ifade eden bir sembol olarak kullanılmıştır (Ausoni, 2009: 283). Bu bağlamda, keman sefahat, şehvet ve boş eğlence ile ilişkilendirilmiş ve Calvinist söylemin hedef aldığı duyusal hazlara gönderme yapan bir araç hâline gelmiştir (Joubert, 1982: 34). Dolayısıyla, kemanın dansla özdeşleştirilmesi, Calvinist ahlak anlayışınca lanetlenen şehvani arzuların görsel bir sembolüne dönüşmesine yol açmıştır (Leppert, 2009: 100). İtalyan yazar Cesare Ripa Iconologia adlı alegorik eserinde kemanı, “duyusal haz” ile ilişkilendirmiş ve bu müzik aletini iştme duyusunun bir temsili olarak tanımlamıştır (1645: 23). Diğer yandan, kemanın biçimsel özellikleri bağlamında cinsel çağrışımlara da açık olduğu savunulmuş ve özellikle kadın cinselliğiyle ilişkilendirilen alegorik yorumlara konu olmuştur (Joubert, 1982: 34). Bu döneme ait resimlerde kemanın çoğunlukla erkek figürleriyle birlikte sunulması toplumsal cinsiyet normları açısından da dikkat çekicidir (Buijsen & Grijp, 1994: 113, 117). Sonuç olarak, keman dönemin sanatında sadece bir müzik aleti değil, cinsellik, sınıf farklılıkları ve dünyevi zevkler gibi çeşitli temaları yansıtan güçlü bir sembol olarak yer almıştır.

Viola da gamba ve Viyolonsel: Bu dönemde lavtadan sonra en sık betimlenen müzik aletlerinden biri olan viola da gamba hem kadın hem de erkek figürleriyle birlikte tasvir edilmiştir. Buna karşın, henüz yaygınlaşmamış olan viyolonsel ise sanat eserlerinde daha sınırlı biçimde temsil edilmiştir (Finlay, 1953: 56-57). Viola da gamba, yüksek statüsü nedeniyle, genellikle seçkin çevrelere ait sahnelerde resmedilmiş, vanitas kompozisyonlarında ya da köy eğlencelerini konu alan tür resimlerinde ise daha az kullanılmıştır (Joubert, 1982: 34). Özellikle çift sahnelerinde, uyum ve birlikteliğin sembolü olarak kullanılmış ve erotik bir düeti ima eden sahnelerde öne çıkmıştır (Sutton, 1984: 336; Joubert, 1982: 34). Ayrıca klavyeli çalgı çalan yalnız kadın figürünün bulunduğu sahnelerde yer alan viola da gamba, müzikal etkileşim ve romantik ya da erotik imaları çağrıştıran bir unsur olarak kompozisyona dâhil edilmiştir (Buijsen & Grijp, 1994: 43). Böylece, viola da gamba dönemin sosyolojik, kültürel ve cinsel kodlarını görsel alanda yansıtan çok yönlü bir sembol niteliği taşımaktadır.

Flüt ve Recorder: Nefesli çalgılar, özellikle flütler, kırsal ve pastoral yaşamla olan geleneksel bağları nedeniyle genellikle çobanlar ve köylülerin simgesi olarak betimlenmiştir (Winternitz, 1967: 18; Potter, 2010: 905). Bu temsiller, flütü aynı zamanda alt sınıf ve uygunsuz davranışların sembolü hâline getirmiştir. Emanuel Winternitz, Avrupa kültüründe üflemeli çalgıların şehvet ve sefahat çağrışımlarının derin bir yer edindiğini belirtmektedir (1967: 153). Ayrıca flütün çeşitli kültürlerde cinsellik ve yas kavramlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir (Cirlot, 2001: 110). Flütler, fallik formları nedeniyle genellikle erkek cinsiyetiyle ilişkilendirilmekte ve bu nedenle sahnelere erotik bir anlam yüklenmektedir (Burgers, 2013: 208; Tresidder, 2005: 333). Recorder, genellikle natüramortlarda ve gündelik yaşam sahnelerinde bir aksesuar olarak sıklıkla kullanılmıştır. Düşük statülü bir müzik aleti olarak kabul edilen recorder, köy eğlenceleri, düğün sahneleri ve çoban temsillerinde cinselliğe dair örtük göndermelerle ilişkilendirilmiştir. Özellikle çift resimlerinde, recorderın fallik şekli, cinsel aşkın görsel bir metaforuna dönüşmüştür. Recorder, özellikle çobanlar, çocuklar ve sokak müzisyenleri gibi alt sınıfa ait erkek figürlerle birlikte tasvir edilmekte; bu da müzik aletine hem toplumsal statü hem de cinsiyet çağrışımları açısından anlam yüklemektedir (Finlay, 1953: 57-58; Buijsen & Grijp, 1994: 103, 246, 117). Vanitas resimlerinde ise recorder, dünyevi zevklerin, ahlaki çöküşün (sefahat) ve geçiciliğin bir sembolü olarak yer almaktadır (Joubert, 1982: 29).

Trompet: Asil bir ses tonuna sahip olan trompet, sanat eserlerinde olumlu çağrışımlar taşıyan az sayıdaki nefesli çalgılardan biridir (Joubert, 1982: 34). Sanat tarihinde trompet, kişiselleştirilmiş şan ve şöhretin bir sembolü olarak kabul edilirken, Hristiyan ikonografisinde Son Yargı'nın yedi meleği ile ilişkilendirilerek kutsal bir anlam kazanmıştır (Tresidder, 2005: 493). 17. yüzyıl Hollanda resminde trompet, klasik, dinî ve alegorik eserlerde sıkça yer almaktadır (Finlay, 1953: 59). Özellikle askerî müzikle ilişkilendirilmesi, onu vatanseverlik ve kahramanlık gibi yüksek ideallerin simgesi hâline getirmiştir. Bu nedenle, trompet genellikle erkek müzisyen figürleriyle betimlenmiştir (Buijsen & Grijp, 1994: 117). Bununla birlikte, Vermeer'in *Resim Sanatı* (Görsel 3) adlı eserinde olduğu gibi, trompetin kadın figürleriyle birlikte tasvir edildiği örnekler de mevcuttur (Finlay, 1953: 59). Bu tabloda defne çelengiyle taçlandırılmış, elinde bir kitap ve trompet tutan, genç kadın figürü, Ripa'nın *Iconologia* adlı eserinde tanımlanan tarihin ilham perisi Clio'yu temsil etmektedir. Burada trompet, resim sanatının tarihsel şöhretini ve kalıcılığını simgeleyen alegorik bir unsur olarak kullanılmıştır (Kahr, 1993: 292; Ripa, 1645: 427). Benzer şekilde, Gerrit Dou'nun Paris'teki Louvre Müzesi'nde sergilenen *Trompetçi* (1660-65) adlı tablosundaki trompet, Son Yargı'nın borusuna gönderme yaparak, ön plandaki saflıkla arka plandaki sefahat arasındaki karşıtlığı vurgulayan bir sembole dönüşmüştür. Bu çok yönlü anlamlar sayesinde trompet askerî, ahlaki, dinî ve tarihsel değerlerin simgesi olarak sanat eserlerinde yerini almıştır.

Görsel 3. Johannes Vermeer, *The Art of Painting*, 1666-1668, Tuval üzerine yağlıboya, 120x100cm, Kunsthistorisches Museum, Viyana

Gayda: Sanat tarihinde sıklıkla "pastoralin sembolü" olarak yorumlanmaktadır (Winternitz, 1967: 18). Hanlarda ya da açık hava eğlencelerinde, genellikle bir davul eşliğinde dans sahnelerinde betimlenen gayda, sosyal yaşamın belirli kesimleri hakkında güçlü simgeler taşımaktadır (Finlay, 1953: 59). 17. yüzyıl Hollanda resimlerinde, özellikle köy yaşamına odaklanan sahnelerde öne çıkan bu çalgı, genellikle köylüler, çobanlar ve dilenciler gibi alt sınıf gruplarla ilişkilendirilmiştir. Bu tür sahnelerde gayda, sarhoşluk, sefahat ve günaha yönelimle özdeşleştirilen bir sembol hâline gelmiştir. Özellikle burjuva temsillerinde, alt sınıfa ait bu çalgının yer alması, erotik çağrışımlar yaratabilmektedir (Buijsen & Grijp, 1994: 46, 246). Dönemin resimlerinde, bu çalgı ahlaksızlık ve erkek cinsel organıyla doğrudan ilişkilendirilmiştir (Ausoni, 2009: 331). Görsel 4'te yer alan gayda, alt sınıfa özgü aykırılık ve uygunsuzluk temalarını yansıtarak sahnenin anlatımını güçlendirmektedir.

Görsele 4. Jan Steen, *The Merry Family*, 1668, Tuval üzerine yağlıboya, 110,5x141cm, Rijksmuseum, Amsterdam

Org (Pozitif ve Portatif): Pozitif org, özellikle dinî alanlar içerisinde belirgin bir konuma sahip olmuş ve başlıca kilise yapılarında gerçekleştirilen çeşitli dinî ayinlerde kullanılmıştır (Finlay, 1953: 60). 17. yüzyıl Hollanda resim sanatında org, kilise iç mimarisinde hem kutsal ahengi hem de Tanrı'ya olan bağlılığı temsil eden bir öğe olarak dikkat çekmektedir. Aziz tasvirlerinde ve dinsel kompozisyonlarda ise, kutsal ilham ile ruhsal yüceliği görsel açıdan ifade etmeye yarayan bir araç işlevi görmektedir. Hristiyan ikonografik geleneğinde önemli bir yere sahip olan Azize Cecilia, müziğin koruyucu azizesi olarak tanınmaktadır. Avrupa sanat geleneğinde çoğunlukla org ya da benzeri müzik aletlerini icra ederken resmedilen Cecilia, kutsal övgünün ve manevi saflığın simgesi olarak sunulmuştur (Tresidder, 2005: 333; Baines, 2020: 38-39; Fischer, 1945: 87). Bu ikonografik kullanım, müziğin göksel ve dünyevi boyutlarını birlikte temsil eden sembolik bir anlam alanına işaret etmektedir. Gerard van Honthorst'un (1592-1656) Caravaggio'dan esinlenerek resmettiği eserinde (Görsele 5) ise bu figür, "Hollandalı Cecilia" olarak seküler bir perspektif içerisinde yorumlanmıştır (Baines, 2020: 52).

Görsele 5. Gerard van Honthorst, *Saint Cecilia Playing the Organ*, y. 1623, Tuval üzerine yağlıboya, 89,5x116cm, Schloss Wilhelmshöhe, Kassel

Klavsen ve Virginal: 17. yüzyıl Hollanda sanat geleneğinde klavsen ve virginal gibi klavyeli çalgılar, sadece estetik açıdan değerli nesneler değil, aynı zamanda derin sembolik içeriklere sahip kültürel göstergeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu müzik aletleri, özellikle üst sosyal tabakalara özgü nitelikleriyle toplumsal konumun belirleyici işaretleri hâline gelmiştir (Ausoni, 2009: 238; Finlay, 1953: 60). Özellikle virginal, ev içi eğitim bağlamında genç kadınlara atfedilen bir müzikal araç olarak öne çıkmaktadır. Kadınsı erdemlerle, ölçülülük ve ahlaki bütünlük kavramlarıyla ilişkilendirilen bu müzik aleti, dönem sanatında kadının idealleştirilmiş toplumsal pozisyonunun simgesi hâline gelmiştir. "Virginal" kavramının etimolojik kökenlerinde barındırdığı saflık ve bekaret çağrışımları, bu idealleştirme sürecinin teolojik zeminini teşkil etmektedir (Sternbach, 2024:

74). Bu çerçevede virginal, kadının ev içi eğitim süreçleri ve ahlaki terbiyesinin simgesel temsilcisi olarak değerlendirilmelidir. Bununla birlikte hem klavsen hem de virginal, romantik ilişkiler, flört ve aile içi uyum gibi temalarla ilişkilendirilmiş, bu yönüyle resim kompozisyonlarında duygusal ve etik anlatıların ayrılmaz unsurları hâline gelmiştir (Baines, 2020: 33-34, 99). Bu dönemde hem sanatsal kompozisyonlarda hem de üretilen müzik aletlerinde müziğin ve dünyevi zevklerin geçiciliği gibi felsefi temalar işlenmiştir. Örneğin, bazı virginal ve klavsen (Görsel 6) örneklerinde kullanılan "Sic transit gloria mundi" ifadesi, müziğin geçiciliğine ve ahlaki anlamına işaret etmektedir (Sternbach, 2024: 74). Sonuç olarak, klavsen ve virginal 17. yüzyıl Hollanda resim sanatında sosyal tabakalaşmanın, toplumsal cinsiyet rollerinin ve ahlaki değer sistemlerinin taşıyıcısı olarak güçlü bir sembolik işlev üstlenmiştir. Özellikle kadın figürleriyle birlikte betimlenen bu müzik aletleri, erdem kavramını ve kültürel idealleri görselleştiren sanatsal unsurlar olarak konumlanmıştır.

Görsel 6. Andreas Ruckers, *Harpsichord*, 1627, Ahşap, kâğıt, metal, 92x69,7x125,5cm, Rijksmuseum, Amsterdam

Klavikord: 17. yüzyılda klavikord, çiftler arasındaki ahenk ve ilahi armoninin temsili olarak önem taşımıştır. Bu müzik aleti hem duygusal birleşimi hem de Tanrı'ya dönük manevi övgüyü simgeleyen çok boyutlu bir anlam taşıyıcısı olmuştur (Buijsen & Grijp, 1994: 248). Bu bağlamda, 17. yüzyıla tarihlenen bir klavikord üzerindeki "Müzik birleştirir; uyum, anlaşma ve sevgi yaratır" yazısı, söz konusu müzik aletinin aşk ve ahenk kavramlarıyla kurduğu ilişkiyi açık bir şekilde göstermektedir (Roberts, 1998: 634). Gerrit Dou'nun eserinde (Görsel 7) klavikord, flört, beklenti ve romantik etkileşimi sembolize etmektedir. Klavikord çalmaya ara veren bu kadın figürü, büyük olasılıkla yanı başındaki viola da gamba ile kendisine eşlik edecek olan sevgilisinin gelişini beklemektedir (Sternbach, 2024: 76).

Görsel 7. Gerrit Dou, *A Woman Playing a Clavichord*, y. 1665, Panel üzerine yağlıboya, 37,7x29,9cm, Dulwich Resim Galerisi, Londra

Hurdy-gurdy: Geçmişte soylu sınıf tarafından kullanılan hurdy-gurdy, 17. yüzyıldan itibaren toplumsal statü açısından değişim geçirerek özellikle sokak müzisyenleriyle özdeşleşmiştir (Finlay, 1953: 62). Zamanla alt sınıflarla ilişkilendirilmeye başlanan bu müzik aleti, kör ya da yoksul çalgıcıların dilenci pelerinlerinin altında taşıdığı bir alet olarak taverna kültüründe sıkça yer bulmuştur (Buijsen & Grijp, 1994: 308-309, 36). Hollanda resminde de hurdy-gurdy, genellikle alt sınıfa mensup bireylerin gündelik yaşamı betimleyen sahnelerde yer almakta ve çoğunlukla erkek figürler tarafından çalınırken betimlenmektedir (Finlay, 1953: 62). Nicolaes Maes'in (1634-1693) eserinde (Görsel 8), hurdy-gurdy aracılığıyla alt sınıf yaşamına dair sembolik bir anlatım kurulmuştur.

Görsel 8. Nicolaes Maes, *De Ilereman*, 1656-1658, Tuval üzerine yağlıboya, 99,9x108,3cm, Dordrechts Müzesi, Dordrecht

Davul: 17. yüzyıl Hollanda resim sanatında, davul çok katmanlı anlamsal yapısıyla önemli bir sembolik motif olarak öne çıkmaktadır. Özellikle bekçi odası kompozisyonlarında görülen davul, askerî disiplinin bozulması ve anlık hazlara yönelim sürecini ima eden dekoratif bir unsur hâline dönüşmüştür (Mainz, 2016: 57-58). Askerî ve törensel kompozisyonlarda ise savaş gücü, görkem ve otorite kavramlarının temsilcisi olarak olumlu sembolik değerler de barındırmaktadır. Bununla birlikte, vanitas türü eserlerde bu anlamsal yapı tersine çevrilmekte ve davul, burada savaşın anlamsızlığı ile dünyevi gücün geçici doğasını simgeleyen metaforik bir öge olarak konumlanmaktadır (Buijsen & Grijp, 1994: 196; Finlay, 1953: 62). Müzik aletinin biçimsel özellikleri de sembolik okumalar açısından belirleyicidir. Hazne benzeri yapısıyla kadın bedenini çağrıştıran davul, çalınma eyleminde ortaya çıkan ritmik hareketi ve ses tonuyla fallik ve eril anlamlar kazanmaktadır (Libin, 1997: 4; Cirlot, 2001: 224). Özellikle köy düşünceleri ve şenliklerde, davul çalan erkek çocuklar aracılığıyla gençlik döneminin geçici niteliği ve yaklaşmakta olan erişkinlik aşaması vurgulanmıştır. Bu figür, vanitas temasının diğer geçicilik işaretleriyle birlikte gösterilmiştir (Ausoni, 2009: 26; Finlay, 1953: 62). Bazı sanat yapıtlarında ise davul, doğrudan ölüm kavramıyla ilişkilendirilmiş ve yaşamın fani doğasını belirten bir araç olarak resmedilmiştir (Joubert, 1982: 34). Bu bağlamda davul, bu dönemde savaş, cinsiyet, geçicilik ve ölüm gibi farklı tematik unsurları bir araya getiren simgesel bir öge olarak kullanılmıştır.

Rommelpot: Rommelpot, ses ve gürültü kavramları arasındaki belirsiz sınırı simgeleyen önemli bir sembolik değer taşımaktadır. 17. yüzyıl Hollanda toplumunda bu müzik aleti, başlıca toplumun alt tabakaları ve kırsal kesimlerle özdeşleştirilmiştir (Finlay, 1953: 62; Baines, 2020: 390). Karnaval etkinlikleri, sokak gösterileri ve halk festivalleri gibi toplumsal organizasyonlarda yaygın biçimde kullanılan rommelpot, ayrıca "yıldız şarkıcıları" olarak anılan gezgin müzisyenler tarafından da çalınmaktadır (Westermann, 1997: 152). Bu müzik aleti, bazen dilenci

figürlerinin şarkılarına eşlik ederken, Görsel 9'da görüldüğü üzere çocuklara yönelik sembolik bir eğlence aracı olarak da tasvir edilmiştir (Leppert, 2009: 253). Genellikle yoksulluk ve alt sınıf temalarıyla birlikte betimlenen bu müzik aleti, olumsuz sosyal çağrışımlar barındıran sembolik bir unsur hâline gelmiştir.

Görsel 9. Jan Miense Molenaer, *Two Boys and a Girl Making Music*, 1629, Tuval üzerine yağlıboya, 68,3x84,5cm, National Gallery, Londra

17. Yüzyıl Hollanda Resminden Müzik Aleti Örnekleri

Molenaer'in çocukların neşeyle müzik yaptığı sahneyi tasvir eden eseri (Görsel 9), müzik aletleri aracılığıyla sınıfsal farklılıkları ve davranış kalıplarını alegorik biçimde yansıtmaktadır. Keman çalan çocuk, müzik aletini yanlış tutması ve kostümü andıran kıyafetiyle burjuva sınıfını taklit eden alt sınıfın karikatürize bir temsili olarak sunulmaktadır. Ortada yer alan kız, kaşıkla miğfere vurarak geleneksel olmayan müzik sesleri çıkararak dikkat çekmektedir. Bu davranış, kızların ev içi roller için eğitilmelerine yönelik geleneksel normlardan sapmaktadır. Sağdaki çocuk, alt sınıflarla ilişkilendirilen bir müzik aleti olan rommelpotu oyuncak gibi çalarken, yırtık ve kirli ayakkabılarıyla dilencilğe gönderme yapan bir görünüm sergilemektedir. Burada çocuklar, sefil ve itibarsız yetişkinlerin rollerini yansıtmaktadır. Eserde bu üç müzik aletinin kullanılması, "müzik" ve "gürültü" arasındaki ayrımı sorgularken, özellikle Calvinist ahlak anlayışına dayanan bir bakış açısıyla alt sınıfın disiplinsizliğini ve ahlaki zayıflıklarını vurgulamaktadır (Leppert, 2009: 253). Bu bağlamda, müzik aletleri ahlaki, sınıfsal ve ideolojik bir rol üstlenmektedir.

Molenaer'in Görsel 10'daki eserinde, müzik aletleri ölçülülük (Temperantia) erdemini sembolize etmektedir. Lavta ve viyolonsel uyumlu icrası, evlilikte sadakat ve düzenin simgesi olarak yorumlanırken, şarkı söyleyen ve elini kaldırarak orkestrayı yöneten kadın figürü bu uyumu yansıtmaktadır. Müzik burada yalnızca bir kutlama aracı değil, aynı zamanda erdemli yaşam tarzını ve toplumsal statüyü yansıtan bir unsur olarak da işlev görmektedir. Pahalı enstrümanlar, seçkinlik ve kültürel inceliğin göstergesi olarak işlev görürken, arka planda kavga eden çocukların çıkardığı gürültü, müziğin temsil ettiği ahenk ve ölçülülüğe karşı bir karşıtlık oluşturmaktadır (Buijsen & Grijp, 1994: 48; Leppert, 2009: 239-243).

Görsel 10. Jan Miense Molenaer, *Allegory of Marital Fidelity*, 1633, Tuval üzerine yağlıboya, 99,06x140,97cm, Virginia Güzel Sanatlar Müzesi, Richmond

Metsu'nun eseri (Görsel 11), 17. yüzyıl Hollanda iç mekân resminde müzik aletlerinin sembolik anlamlarını ortaya koyan önemli bir örnektir. Ön planda lavta tutan ve bir erkek figüre şarkı kitabı uzatan kadın figürü, müzik aracılığıyla sosyal etkileşim ve romantik ilişkiyi temsil etmektedir (Sutton, 1984: 252). Sağdaki erkek figürün akort ettiği viyola da gamba, yalnızca müzikal uyumu değil, aynı zamanda toplumsal ilişkilerde denge ve düzen arayışını da ifade etmektedir. Açık sandıktan taşan şarkı kitapları, dönemin sosyal ortamlarında ağırlıklı olarak aşk temalı parçaların popülerliğini ve müziğin geçici doğasını vurgulamaktadır. Resimdeki diğer unsurlar bu sembolik yapıyı daha da güçlendirmektedir: işlemeli yastığın üzerindeki kılıç ve bandolier (fişeklik kemeri), aşk ve savaş arasındaki klasik ilişkiye gönderme yaparken, şöminedeki Atlantes figürü, duyguların bir tür esarete dönüşebileceğini ima etmektedir (Liedtke, 2007: 456-458). Ayrıca, hizmetçinin tuttuğu şarap sürahisi ve tepsi, bu tür buluşmalarda dünyevi zevklerin ve hazların önemli rolünü göstermektedir. Bu bağlamda, Metsu'nun eseri yalnızca bir müzik sahnesinin temsilisi olarak değil, aynı zamanda aşk, denge, geçicilik ve sosyal etkileşim üzerine çok yönlü bir alegori olarak da görülebilir.

Görsel 11. Gabriel Metsu, *A Musical Party*, 1659, Tuval üzerine yağlıboya, 62,2x54,3cm, Metropolitan Sanat Müzesi, New York

17. yüzyıl Hollanda sanatında sıkça işlenen "müzik dersi" teması, genellikle bir kadın ve erkek arasındaki romantik etkileşimi, uyum ya da uygunsuzluğu simgelemektedir. Vermeer'in tablosunda (Görsel 12) yer alan müzik aletleri, toplumsal ve duygusal anlamlar taşıyan semboller olarak işlev görmektedir. Virginalin kapağındaki "Musica laetitiae comes, medicina dolorum" (Müzik, sevinçlerin yoldaşı, kederin ilacıdır) mottosu, müziğin ruhsal ve duygusal etkisini vurgularken, yerde duran viyola da gamba iki sesin (ya da iki insanın) karşılıklı uyumunu çağrıştırmaktadır (Ausoni, 2009: 176; Baines, 2020: 193-195). Aynadaki yansıma ve Caritas Romana tablosunun kesik görünümü, aşk ve bağlılık temalarını daha da pekiştirmektedir (Alpers, 1984: 188). Dönemin resimlerinde değerli kabul edilen bu müzik aletleri, incelikli bir yaşam tarzını, aşkın karşılıklılığını ve müziğin iyileştirici gücünü sembolik biçimde görünür kılmaktadır. Ayrıca, kapalı şarap sürahisi ve ressamın şövalesinin aynada belirmesi gibi ayrıntılar da eserin anlam katmanlarını zenginleştirmektedir (Buijsen & Grijp, 1994: 44-45).

GörSEL 12. Johannes Vermeer, *Lady at the Virginals with a Gentleman*, y. 1600, Tuval üzerine yağlıboya, 74,1x64,6cm, Royal Collection, Londra

Jan Steen'in *Klavsen Dersi* (*The Harpsichord Lesson*) adlı tablosu (GörSEL 13), müzik aleti aracılığıyla toplumsal ilişkileri ve ahlaki gerilimleri sembolize etmektedir. Klavsen, genç kadının melodik sesiyle uyum ve eğitimin bir göstergesine dönüşürken, yaşlı adamın yönlendirici konumu aracılığıyla otoriteyi ve erkek hâkimiyetini temsil etmektedir. Ancak Steen, bu düzeni mizahi bir üslupla ters yüz etmektedir: eski moda kostümü, abartılı tavırları ve uygunsuz bakışıyla yaşlı müzik hocası, aslında otorite figüründen çok bir "komedi karakteri" hâline gelmiştir. Duvara asılı duran anahtar ve üzerindeki Venüs ve Cupid tablosu, sahneyi masum bir müzik dersinin ötesine taşıyarak, arzuyu ve "eşit olmayan çift" temasını vurgulamaktadır. Böylece klavsen flört, cinsel gerilim, otorite ve toplumsal eşitsizliklerin sembolik mekânına dönüşmektedir. Steen, bu sayede hem dönemin toplumsal cinsiyet ideolojilerini görünür kılmakta hem de onları mizahi bir dille eleştirmektedir (Walsh, 1996: 22; Baines, 2020: 170-171).

GörSEL 13. Jan Steen, *The Harpsichord Lesson*, 1660-1669, Tuval üzerine yağlıboya, 37,4x48,4cm, The Wallace Collection, Londra

Collier'in GörSEL 14'te yer alan eserinde, müzik aletleri dünyevi zevklerin ve insan yaşamının geçiciliğinin etkili sembolleri olarak öne çıkmaktadır. Kemanın kopmuş teli, uyumun bozulmasını ve yaşamın kırılganlığını çağırıştırırken, shawm (Rönesans ve Barok dönemlerinde kullanılan yüksek sesli, çift kamışlı nefesli bir çalgı) ise bir melodiye benzer şekilde hızla kaybolan dünyevi zevkleri simgelemektedir. Zamanın ilerleyişini simgeleyen saat ve takvimle birlikte ele alındığında, bu müzik aletleri müziğin ölçülü ama geçici özünü yansıtmaktadır.

Bu durum, "vanitas" temasının geçicilik vurgusunu pekiştirmektedir. Collier'in kullandığı diğer nesneler (inciler, para çantası, yağ lambası ve kitaplar) serveti, bilgiyi ve maddi konuları simgelerken, müzik aletleri bu tabloya özellikle duysal zevklerin geçici doğasını ve uyum-uyumsuzluk karşıtlığını vurgulayan bir boyut katmaktadır (Liedtke, 2007: 132). Dolayısıyla sanatçı, müziği vanitas bağlamında hem dünyevi hazların (zenginlik, eğlence ve duysal zevkler) cazibesini hem de bu hazların geçiciliğini vurgulayan sembolik bir yapı içinde ele almıştır. Kopmuş keman teli uyumsuzluk ve yaşamın kırılğanlığını, shawm ise müziğin ve duysal hazların geçiciliğini temsil etmektedir.

Görsel 14. Edwaert Collier, *Vanitas Still Life*, 1662, Tuval üzerine yağlıboya, 37x44,1cm, Metropolitan Sanat Müzesi, New York

SONUÇ

Bu çalışma, 17. yüzyıl Hollanda resminde müzik aletlerinin görsel öge olmasının ötesinde, dönemin sosyal yapısını, kültürel normlarını ve ahlaki değerlerini yansıtan çok katmanlı sembolik kodlar olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Bulgular, müzik aletlerinin toplumsal sınıf farklılıkları, cinsiyet rolleri ve ideolojik söylemlerle doğrudan ilişkili ikonografik ve ikonolojik bağlamlarda kullanıldığını göstermektedir. Sanatçılar, müzik aletlerini yalnızca betimsel nesneler olarak değil, aynı zamanda cinsiyet rolleri, toplumsal sınıflar, ahlaki söylemler ve geçicilik kavramı etrafında şekillenen sembolik kodlarla kullanmıştır. Özellikle virginal gibi çalgılar kadınsı zarafet, uyum ve erdemin temsili olarak işlev görürken, gayda ve flüt gibi müzik aletleri alt sınıfa özgü hazcılık, ölçsüzlük ve arzu ile ilişkilendirilmiştir. Lavta gibi müzik aletlerinin kadın cinselliğini, gayda ve flüt gibi enstrümanların ise erkek cinselliğini simgelemesi, sembollerin cinsiyet rollerini nasıl biçimlendirdiğini göstermektedir. Benzer şekilde, klavyeli çalgıların iç mekân sahnelerinde erdem ve toplumsal düzenle ilişkilendirilmesi, müzik aletlerinin yalnızca estetik değil, aynı zamanda toplumsal düzen ve ahlaki değerleri yansıtan semboller olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Bu farklılıklar, sanatçıların müzik aracılığıyla toplumsal ayrımları görselleştirdiğini kanıtlamaktadır. Araştırma, önceki sanat tarihi literatüründe müzik ikonografisine dair yapılan yorumlarla paralellik taşımakla birlikte, toplumsal cinsiyet ve sınıf temelli ayrımların aynı bağlamda ele alınması açısından özgün bir katkı sunmaktadır. Literatürde müzik aletleri çoğunlukla ikonografik çözümlemeler üzerinden ele alınırken, bu araştırma onların kültürel değerleri ve sosyal ilişkileri yansıtan araçlar olarak çok boyutlu işlevini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda müzik, resimlerde estetik bir unsur olmanın ötesinde, dönemin ideolojik gerilimlerini ve ahlaki söylemlerini yansıtan bir temsil aracına dönüşmektedir. Araştırmanın kapsamı esas olarak tür ve vanitas resimleri ile sınırlı olup, dini resimler veya portrelerde müzik aletlerinin işlevleri ayrıntılı biçimde incelenmemiştir. Bu sınırlılık, seçilen örneklem ve kaynakların erişilebilirliği ile bağlantılıdır ve gelecekte yapılacak karşılaştırmalı çalışmalar için yeni açılımlar ve daha kapsamlı analiz olanakları sunmaktadır. Bu tür çözümlemeler, dönemin müzik aletleri

tasvirlerinin arkasındaki sembolik kullanımı açığa çıkarmak açısından önemlidir ve resimlerin yalnızca biçimsel estetikle değil, toplumsal ve kültürel boyutlarıyla da okunmasını sağlamaktadır.

Sonuç olarak, 17. yüzyıl Hollanda resminde müzik aletleri yalnızca görülen değil, aynı zamanda yorumlanan ve tartışılan nesneler hâline gelmiştir. Bu yönüyle çalışma, müzik ikonografisinin disiplinler arası sanat tarihi araştırmalarındaki önemini vurgulamakta ve gelecek çalışmalara kuramsal ve metodolojik bir temel sunmaktadır. Bu bağlamda virginalin erdem ve kadınsı zarafetle, lavtanın cinsellik ve baştan çıkarıcılıkla, gayda ve flütün ise alt sınıfa özgü hazcılık ve ölçüsüzlükle ilişkilendirilmesi (Joubert, 1982: 38-39; Buijsen & Grijp, 1994: 35, 119), çalışmada ortaya konan sembolik anlam analizlerinin literatürdeki yorumlarla örtüştüğünü ve bu sembolik ilişkilerin farklı bağlamlarda da geçerliliğini koruduğunu göstermektedir. Bu bağlamda gerçekleştirilen sembolik anlam analizleri, müzik aletlerinin çok katmanlı anlam yapısını görünür kılarak, bu nesnelerin dönemin düşünsel ve toplumsal kodlarıyla olan ilişkisini açıklığa kavuşturur. Bu çalışma, müzik aletlerini anlam üreten kültürel göstergeler olarak ele alan bir okuma yaklaşımı önermektedir. Bu araştırma, literatürde genellikle betimleyici düzeyde ele alınan müzik ikonografisini, toplumsal cinsiyet ve sınıf temelli sembolik anlamlar üzerinden bütüncül bir yaklaşımla değerlendirerek alana özgün bir katkı sunmaktadır. Böylelikle müzik aletlerinin sembolik anlamlarının daha derinlemesine incelenmesi, dönemin resim sanatının toplumsal, kültürel ve ideolojik bağlamlarla ilişkisini çözümlemek için bir zemin oluşturmaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Çalışma tek yazarlı olarak gerçekleştirilmiştir. Sorumlu yazar %100 oranında katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Kurul Beyanı

Etik kurul onayı gerektiren bir çalışma değildir.

KAYNAKÇA

Alpers, S. (1984). *The art of describing: Dutch art in the seventeenth century*. The University of Chicago Press.

Ausoni, A. (2009). *Music in art*. Getty Publications.

Baines, D. (2020). *The spectrum of sound: Keyboard instruments & Women in seventeenth-century Dutch painting* [Doktora Tezi, Charles Sturt University].

Buijsen, E., & Grijp, L. P. (1994). *The Hoogsteder exhibition of music & painting in the Golden Age*. Hoogsteder & Hoogsteder / Waanders.

Burgers, J. W. J. (2013). *The lute in the Dutch Golden Age: Musical culture in the Netherlands ca. 1580-1670*. Amsterdam University Press.

Cirlot, J. E. (2001). *A dictionary of symbols* (2nd ed.) (J. Sage, Çev.). Routledge.

Çeler, Z. (2012). 17. yüzyıl Hollanda toplumu ve resim sanatı üzerine: Bakış, üslup ve yorumlama. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 16, 65-84.

Dorot, R. (2019). Music in art. *Studia Europaea Gnesnensia*, 19(19), 65-96. <https://doi.org/10.14746/seg.2019.19.4>

Finlay, I. F. (1953). Musical instruments in 17th-century Dutch paintings. *The Galpin Society Journal*, (6), 52-69. <https://doi.org/10.2307/841717>

Fischer, P. (1975). *Music in paintings of the low countries in the 16th and 17th centuries*. Swets & Zeitlinger.

Forty, S. (2003). *Symbols*. Thunder Bay Press.

Franits, W. E. (1993). *Paragons of virtue: Women and domesticity in seventeenth-century Dutch art*. Cambridge University Press.

- Freedberg, D., & De Vries, J. (1991). *Art in history, history in art: Studies in seventeenth-century Dutch culture*. Getty Center for the History of Art and the Humanities; Distributed by the University of Chicago Press.
- Gombrich, E. (1997). *Sanatın öyküsü* (E. Erduran ve Ö. Erduran, Çev.). Remzi Kitabevi.
- Hall, J. (1974). *Dictionary of subjects and symbols in art*. Harper & Row.
- Joubert, E. (1982). *Musical iconography of the seventeenth and eighteenth centuries of the Netherlands and France, and its significance for the Cape of Good Hope* [Yüksek Lisans Tezi, University of Pretoria].
- Kahr, M. M. (1993). *Dutch painting in the seventeenth century* (2nd ed.). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780429500893>
- Leppert, R. (2009). *Sanatta anlamın görüntüsü imgelerin toplumsal işlevi* (İ. Türkmen, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Libin, L. (1977). Musical instruments in the Metropolitan Museum. *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, 35(3), 2-48. <https://doi.org/10.2307/3261252>
- Liedtke, W. (2007). *Dutch paintings in the Metropolitan Museum of Art*. Yale University Press.
- Mainz, V. (2016). *Days of Glory? Imaging military recruitment and the French Revolution*. Palgrave Macmillan.
- Merle du Bourg, A. (2017). Themes and motifs of daily life. *L'Objet d'Art, Special Issue: The Dutch Golden Age at the Louvre, Vermeer and the Masters of Genre Painting* (pp. 34-53). Éditions Faton.
- Miles, N. F. (2011). *The Baroque guitar as an accompaniment instrument for song, dance and theatre* [Yüksek Lisans Tezi, University of Birmingham].
- Neuman, R. (2013). *Baroque and rococo art and architecture*. Pearson.
- Potter, P. (2010). The whole heaven a musical scale and a number. *Emerging Infectious Diseases*, 16(5), 905-906. <https://doi.org/10.3201/eid1605.AC1605>
- Ripa, C. (1645). *Iconologia* (G. Z. Castellini, Ed.). Presso Cristoforo Tomasini.
- Roberts, H. E. (1998). *Encyclopedia of comparative iconography: Themes depicted in works of art*. Fitzroy Dearborn.
- Sternbach, J. (2024). Virginal spaces: Feminine music and space in Dutch seventeenth-century painting. *Rutgers Art Review*, (40), 61-86.
- Sutton, P. C. (Ed.). (1984). *Masters of seventeenth-century Dutch genre painting*. Philadelphia Museum of Art.
- Tresidder, J. (2005). *The complete dictionary of symbols*. Chronicle Books.
- Turani, A. (2007). *Dünya sanat tarihi*. Remzi Kitabevi.
- Walsh, J. (1996). *Jan Steen: the drawing lesson*. Getty Museum Studies on Art.
- Westermann, M. (1997). *The amusements of Jan Steen: Comic painting in the seventeenth century*. Waanders.
- Winternitz, E. (1967). *Musical instruments and their symbolism in western art*. W. W. Norton.

Görsel Kaynakçası

- Görsel 1: Tate. (t.y.). *Still life with a volume of Wither's 'Emblemes'*. Tate. <https://www.tate.org.uk/art/artworks/collier-still-life-with-a-volume-of-withers-emblesmes-no5916> (09.02.2025).
- Görsel 2: Rijksmuseum. (t.y.). *The love letter*. Rijksmuseum. <https://www.rijksmuseum.nl/en/collection/object/---508513eb7ee162ec2f68ea3d3138d912> (19.03.2026).
- Görsel 3: Kunsthistorisches Museum. (t.y.). *The art of painting*. Kunsthistorisches Museum. <https://www.khm.at/en/artworks/the-art-of-painting-2574-1> (13.04.2025).
- Görsel 4: Rijksmuseum. (t.y.). *The merry family*. Rijksmuseum. <https://www.rijksmuseum.nl/en/collection/object/The-Merry-Family--f6c4f4db1681a8704b372bda0183623b> (21.08.2025).
- Görsel 5: RKD. (t.y.). *Saint Cecilia playing the organ*. RKD. <https://research.rkd.nl/en/detail/https%3A%2F%2Fdata.rkd.nl%2Fimages%2F265443> (28.11.2025).
- Görsel 6: Rijksmuseum. (t.y.). *Harpsichord*. Rijksmuseum. <https://www.rijksmuseum.nl/en/>

collection/object/Harpsichord--407bf8bc66b8cc31841a21e936255530 (22.03.2026).

Görsel 7: Yeager-Crasselt, L. (2022). *A woman playing a clavichord*. In The Leiden Collection. <https://www.theleidencollection.com/artwork/a-young-woman-playing-a-clavichord/> (09.02.2025).

Görsel 8: Maes, N. (2022, 9 Aralık). *De liereman*. Wikimedia. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nicolaes_Maes_-_De_liereman_-_4092_-_Munich_Central_Collecting_Point.jpg (26.01.2025).

Görsel 9: Molenaer, J. M. (2013, 26 Ocak). *Two boys and a girl making music*. Wikimedia. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Miense_Molenaer_-_Two_Boys_and_a_Girl_Making_Music_-_WGA16091.jpg (11.02.2025).

Görsel 10: Virginia Museum of Fine Arts. (t.y.). *Allegory of marital fidelity*. Virginia Museum of Fine Arts. <https://vmfa.museum/piction/6027262-8050522/> (12.02.2025).

Görsel 11: The Metropolitan Museum of Art. (t.y.). *A musical party*. The Metropolitan Museum of Art. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/437070> (16.08.2025).

Görsel 12: Royal Collection Trust. (t.y.). *Lady at the virginals with a gentleman*. Royal Collection Trust. <https://www.rct.uk/collection/search#/1/collection/405346/lady-at-the-virginals-with-a-gentleman> (12.02.2025).

Görsel 13: The Wallace Collection. (t.y.). *The harpsichord lesson*. The Wallace Collection. <https://wallacelive.wallacecollection.org/eMP/eMuseumPlus?service=ExternalInterface&module=collection&objectId=65088&viewType=detailView> (12.02.2025).

Görsel 14: The Metropolitan Museum of Art. (t.y.). *Vanitas still life*. The Metropolitan Museum of Art. <https://www.metmuseum.org/art/collectio/>